

Adrianna Urban-Madziar

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Wydział Humanistyczny, Studia Doktoranckie
Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Wydział Humanistyczny

Logopedia. Teoria zaburzeń mowy,
red. naukowa S. Grabias, M. Kurkowski,
Wydaw. UMCS, Lublin 2012, ss. 701

Podręcznik akademicki *Logopedia. Teoria zaburzeń mowy* przygotowany pod redakcją naukową S. Grabiasa i M. Kurkowskiego to obowiązkowa publikacja dla studentów logopedii, ponieważ w kompleksowy sposób prezentuje teorie zaburzeń mowy. Budowana przez lata refleksja logopedyczna oparta na doświadczeniu pozwoliła stworzyć niezwykle cenne continuum, które łączy teoretyczne koncepcje z doświadczeniami praktycznymi autorów. Układ podręcznika odzwierciedla klasyfikację zaburzeń mowy wyznaczoną przez S. Grabiasa, która znacznie różni się od znanych typologii objawowych i przyczynowych oraz postępowania logopedycznego.

Tom składa się z 5 rozdziałów. Rozdział pierwszy *Mowa i jej zaburzenia* rozpoczyna artykuł redaktora tomu S. Grabiasa pt.: *Teoria zaburzeń mowy. Perspektywy badań, typologie zaburzeń, procedury postępowania logopedycznego*. Autor prezentuje swoją definicję mowy oraz własną typologię zaburzeń porządkującą postępowanie logopedyczne.

W rozdziale pierwszym znajduje się również artykuł Danuty Emiluty-Roży: *Formy zaburzeń mowy*, w którym Autorka proponuje modyfikację opracowanego w latach 90. XX wieku zestawienia form zaburzeń mowy. Wprowadzona zmiana dotyczy modyfikacji terminologicznej wyróżnionych dyslalii, co pozwala na precyzyjniejsze określanie mechanizmu poszczególnych wad wymowy. Dodana jest też nowa grupa „niesklasyfikowanych zaburzeń mowy”, Wprowadzona nazwa „środowiskowe ograniczenia rozwoju mowy”, natomiast wykluczona została „opóźnienia rozwoju mowy”. Zmiany wynikają z wieloletniego doświadczenia autorki w pracy z osobami z zaburzeniami mowy różne-

go pochodzenia, badań nad opóźnionym rozwojem mowy oraz zaburzeniami mowy u dzieci.

Rozdział drugi *Sprawności formacyjne* związany jest z biologicznymi uwarunkowaniami, które wpływają na zdolność rozumienia i odbioru mowy. Artykuł Małgorzaty Mueller-Malesińskiej i Henryka Skarżyńskiego *Klasyfikacja zaburzeń słuchu* porządkuje terminologię dotyczące zaburzeń słuchu. Autorzy podkreślają, iż w wyniku rozwoju techniki i nowoczesnych metod usprawniania słuchu za pomocą aparatów słuchowych, implantów ślimakowych, diagnoza powinna być wzbogacona o ocenę jakościową słuchu i rozwojową dziecka (s. 102). Jak wskazują badacze, lata doświadczeń pozwoliły inaczej spojrzeć na możliwości dziecka z uszkodzonym słuchem, które we wczesnym okresie swojego życia korzystają z aparatownia i implantowania.

Kolejny artykuł: *Zaburzenia przetwarzania słuchowego* Marka Kurkowskiego dotyczy charakterystyki centralnych zaburzeń słuchu. Autor zajmuje się terminologią, charakteryzuje objawy zaburzeń słuchu oraz omawia procedury diagnostyczne i terapeutyczne. Zwraca uwagę na te, które mają na celu usprawnianie konkretnych funkcji słuchowych lub stymulują układ słuchowy celem wywołania zmian neuroplastycznych mózgu (s. 125). Artykuł bezcenny, ponieważ dotyczy stosunkowo nowych zagadnień, dostarcza informacji i porządkuje wiedzę na temat CAP, omawia trening słuchowy oraz wpływ zaburzeń na nabywanie kompetencji językowej, naukę czytania i koncentrację uwagi.

Aneta Domagała i Urszula Mirecka w artykule: *Słuch mowny. Klasyfikacja zjawisk* precyzują terminologię, podkreślają istotę słuchu mownego w procesie nabywania mowy, omawiają metodę badania słuchu fonemowego autorstwa Urszuli Mireckiej.

Marta Wysocka w artykule *Zaburzenia prozodii mowy* podkreśla rolę płaszczyzny suprasegmentalnej języka w ontogenezie mowy, prezentuje dokładną charakterystykę poszczególnych zjawisk suprasegmentalnych, omawia mózgową organizację procesów prozodycznych oraz klasyfikację zaburzeń prozodii mowy.

Kolejny artykuł w tomie: *Klasyfikacja zaburzeń głosu* Agaty Szkiełkowskiej ma charakter przeglądowy.

Zupełnie inny problem z zakresu komunikacji językowej podejmują Aneta Domagała i Urszula Mirecka w artykule: *Trudności grafomotoryczne. Typologia zjawisk* dokonują klasyfikacji tych trudności grafomotorycznych w odniesieniu do przebiegu czynności grafomotorycznych.

Rozdział trzeci *Zaburzenia kompetencji* poświęcony jest grupie zaburzeń mowy związanych z niewykształconymi kompetencjami. W tej części cztery artykuły zostały poświęcone głuchocie. Kazimiera Krakowiak w artykule: *Typologia uszkodzeń słuchu i osób nimi dotkniętych* podkreśla, iż obowiązujące

klasyfikacje audiologiczne powinny być poszerzone o logopedyczną typologię uszkodzeń słuchu. Prezentuje własną klasyfikację, która została stworzona w oparciu o wieloletnie doświadczenia autorki w pracy z osobami z uszkodzonym narządem słuchu.

Anita Lorenc w tekście *Charakterystyka fonetyczna mowy osób niesłyszących* przedstawia wyniki badań akustycznych dotyczące realizacji samogłosek i spółgłosek przez osoby ze znacznym i głębokim uszkodzeniem słuchu.

Ewa Muzyka-Furtak w artykule *Zaburzenia mowy u dzieci niesłyszących – propozycja typologii* charakteryzuje trudności językowe dzieci niesłyszących. Wyniki jej badań potwierdzają tezę, iż zaburzenia mowy w przypadku uszkodzeń słuchu mają zindywidualizowany charakter, a program terapii musi uwzględniać szereg czynników, które wpływają na proces kształtowania się mowy przez dzieci słabo słyszące.

Artykuł Ewy Niestorowicz *Głuchoniemi – typologia zaburzeń. Twórcze możliwości osób głuchoniewidomych* stanowi przede wszystkim poszukiwanie odpowiedzi na pytanie: czy żyjąc od urodzenia w świecie pozbawionym dźwięków i światła można odwzorowywać rzeczywistość? Przedstawione opisy pokazują, że osoby ze sprzężoną niepełnosprawnością dysponują niejednokrotnie bardzo interesującymi możliwościami twórczymi.

Kolejne teksty w tym rozdziale dotyczą: alalii, autyzmu, oligofazji i padaczki. Tekst Joanny Stasiak *Alalia. Perspektywa opisu* stanowi szczegółową i uporządkowaną prezentacją różnych teorii, definicji i klasyfikacji alalii.

Artykuł Urszuli Bigas *Autyzm – charakterystyka zachowań językowych w autystycznym spektrum zaburzeń* to omówienie specyfiki tego zaburzenia, odniesienie się do nowych kryteriów diagnostycznych oraz próba klasyfikacji zachowań językowych w autystycznym spektrum zaburzeń.

Urszula Jęczeń w artykule *Symptomy oligofazji w upośledzeniu umysłowym* dokonuje omówienia terminów wykorzystywanych w klasyfikacjach oraz prezentuje charakterystykę rozwoju mowy w przypadku osób z niepełnosprawnością umysłową.

W artykule *Padaczka. Zaburzenia językowe u dzieci z padaczką* Magdalena Kozłowska i Magdalena Chrościńska-Krawczyk przedstawiają typologie, klasyfikacje napadów oraz zespołów padaczkowych. Autorki dokonują podziału zaburzeń językowych u dzieci z padaczką.

Kolejny rozdział podręcznika gromadzi teksty dotyczące zaburzeń, które związane są z brakiem lub niedostatecznym wykształceniem sprawności realizacyjnych. Część poświęconą *Dyslalii – Dysglosji* otwiera tekst Anny Sołtys-Chmielowicz *Klasyfikacja zaburzeń wymowy*. Autorka dokonuje w nim oceny obecnych w literaturze klasyfikacji wad wymowy oraz wprowadza ład w terminologii dotyczącej tych zaburzeń.

Tekst Barbary Ostapiuk *Zaburzenia dźwiękowej realizacji fonemów języka polskiego – propozycja terminów i klasyfikacji* to autorska typologia wad wymowy, w której nowością są dyslalia fonetyczna i fonemowa, dyslalia ankyloglosyjna.

Danuta Pluta-Wojciechowska w artykule *Typologia dyslalii obwodowej* zaprezentowała klasyfikację uwzględniającą przyczyny zakłóceń realizacji dźwięków mowy.

W kolejnym artykule: *Typologia zaburzeń mowy w przypadku osób z rozszczepem wargi i podniebienia* ta sama autorka proponuje typologie zaburzeń realizacji fonemów występujących u osób z rozszczepem – także wyróżnienie dyslalii i alalii rozszczepowej (jako przykłady prostych i złożonych zaburzeń mowy).

Joanna M. Kamuda-Lewtak w tekście *Typologia zaburzeń mowy w chorobach nowotworowych krtani* przedstawiła przyczyny i objawy raka krtani oraz wybrane metody leczenia.

Urszula Mirecka w artykule: *Dyzartria w aspekcie diagnostycznym – typologia zjawisk* przedstawia swoją definicję tego zjawiska, prezentuje klasyfikacje i podkreśla konieczność przeprowadzenia diagnozy różnicowej. Autorka zaprezentowała narzędzie do jej diagnozowania (określenia typu i zaprogramowania terapii) – *Skala dyzartrii. Wersja dla dzieci*, która jej zdaniem okaże się bardzo pomocna w procesie diagnostyczno-terapeutycznym dzieci i młodzieży z problemami na poziomie wykonawczym ruchowego mechanizmu mowy.

W tekście Tomasza Woźniaka: *Niepłynność mówienia* znajdziemy definicję niepłynności mówienia i kryteria odróżniające ją od jąkania.

Ostatni rozdział podręcznika dotyczy zaburzeń mowy związanych z rozpadem systemu komunikacyjnego. Wyznaczenie kierunków badań w tym przypadku wiąże się ściśle z rozwijającą się neurologopedią.

Pierwszy artykuł to tekst Jolanty Panasiuk *Afazja – typologia zaburzenia. Interpretacja afazji z perspektywy interakcyjnej*, w którym autorka prezentuje pojęcia afazji, wyjaśnia problemy terminologiczne oraz przedstawia wyniki własnych badania, które dotyczą świadomości metajęzykowej osób z uszkodzeniem neurologicznym półkuli dominującej dla mowy.

Aneta Domagała w tekście *Zaburzenia komunikacji językowej w otępieniu Alzheimerowskim – typologia zjawisk w perspektywie progresywności wypowiedzi* charakteryzuje zmiany neurodegeneracyjne i inne zaburzenia towarzyszące zaburzeniom mowy.

Tę część zamyka artykuł Tomasza Woźniaka: *Zaburzenia mowy w schizofrenii*, w którym autor charakteryzuje zaburzenia językowe w schizofazji. Analiza spójności rozmowy oraz badanie narracji pozwalają pokazać zmiany językowej konceptualizacji zjawisk rzeczywistości w schizofazji.

Zaprezentowane wyniki wieloletnich doświadczeń w pracy logopedycznej z osobami z zaburzeniami mowy i badań były prowadzone w tzw. Lubelskim Ośrodku Logopedycznym. Realizują wizję nowoczesnej logopedii – samodziel-

nej dyscypliny, którą buduje profesor Stanisław Grabias wraz ze swoim zespołem od wielu lat. Ta ważna dla środowiska logopedycznego publikacja została doceniona przez jurorów konkursu na najlepszy uniwersytecki podręcznik w 2013 r. (zdobyła pierwszą nagrodę).